

Toimituksen terveiset

Tämän Hoitotiede-lehden numeron keskiössä on yhteiskunnallisesti ajankohtainen ja tärkeä aihe: äitiyshuolto ja lisääntymisterveys. Olemme toimituksessa iloisia voidessamme julkaista numeron, jonka artikkeleissa näitä aiheita sekä lapsiperheiden elämää lähestytään eri näkökulmista. Tämän numeron pääkirjoituksen on laatinut emerita pro-

fessori Katri Vehviläinen-Julkunen, jolla on vahva asiantuntemus sekä uraauurtava tutkimusosaaminen äitiyshuollosta ja lastenhoitotyöstä. Toivomme teille kaikille mukavia lukuhetkiä tuoreen numeron parissa.

Marja Härkänen & Anja Terkamo-Moisio

Pääkirjoitus: Yhteiskunnallinen muutos vaikuttaa lisääntymisterveyden tutkimukseen

Kolmekymmentä vuotta sitten julkaisin tutkimusryhmäni kanssa kirjan naisten synnytysodotuksia käsittelevän pitkittäistutkimuksen tuloksista (Vehviläinen-Julkunen ym., 1994). Tuolloin sairaalaa pidettiin turvallisenä synnytyspaikkana, vaikka naiset kuvasivat monia odotukseen, synnytykseen ja lapsen hoitoon liittyviä pelkoja. Nämä liittyivät kivun ohella syntyvän lapsen hyvinvointiin ja pitkittyneeseen synnytykseen sekä päätöksentekomahdollisuuksien menettämiseen. Pelkoja liittyi myös yksin jäämiseen synnytyksen aikana ja ajatukseen itsestä huonona synnyttäjänä. Jo tuolloin suomalaiset äitiys- ja lastenneurolapalvelut synnytysten hoidon ohella olivat kansainvälisesti erinomainen lippulaiva, sillä olihan maamme äiti- ja perinataalikuolleisuus yksi maailman alhaisimmista (vrt. WHO, 2017).

Nyt vuosikymmeniä myöhemmin edellä kuvatut tulokset ovat edelleen maailman huippua. Syntyvyys on maassamme laskenut merkittävästi viimeisimmän kymmenen vuoden aikana ja sitä kuvaava kokonaishedelmällisyysluku on alle 1,3 eli historiallisen alhainen. Kehitys on samansuuntainen myös muissa pohjoismaissa ja ylipäätänsä kehittyneissä maissa. Suomen tilannetta kuvaa hyvin se, että vuonna 2010 syntyi noin 61000 lasta ja vuonna 2022 enää hieman yli 45 000. Tilastot kertovat, että ensi- ja uudelleensynnyttäjät ovat vuosi vuodelta iäkäämpiä ja heillä on terveyshaasteita kuten

diabetesta, ylipainoa ja mielenterveyden ongelmia sekä monia muita pitkäaikaissairauksia (Klemetti ym., 2023). Entistä useampi tarvitsee lapsettomuushoitoja lapsitoiveensa toteuttamiseksi ja myös sijaissynnytysten mahdollisuudet puhuttavat.

Monikulttuurisuuden lisääntyminen muuttaa myös palvelujen käyttöä, ja asiakaskunnan muutokset tuovat uusia tarpeita (Lepälä, 2024). Onkin huomionarvoista, että edellä kuvatut kehityslinjat vaikuttavat äitiyshuollossa tai lapsiperheiden kanssa työskentelevien tarjoamiin palveluihin ja työn sisältöihin. Lähes kaikki synnyttäjät synnyttävät edelleen sairaaloissa ja he ovat selviytysten mukaan yleensä tyytyväisiä synnytys-sairaloissa saamaansa hoitoon ja äitiys- ja lastenneurolapalveluihin (Klemetti ym., 2023). Tutkimukset tuottavat tietoa synnytystapahtuman kauaskantoisesta merkityksestä naisten ja perheiden elämässä. Tutkimus antaa viitteitä, että synnytykseen ja äitiyteen liittyviä kulttuurisia käsityksiä tulisi monipuolistaa (mm. Raudasoja, 2023).

Lasta suunnittelevien, odottavien naisten, perheiden, lasten kanssa työskentelevät kätilöt ja terveydenhoitajat ovat yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa keskeisessä asemassa kehittämään luovia, kulttuurisesti sopivia ja myös kustannustehokkaita interventioita muuttuviin palveluihin käyttävien tarpeisiin. Synnyttäjien, heidän kumppaneiden ja lasten sekä ammattilaisten kokemukset

antavat perustaa käytännölle ja tutkimukselle muun tieteellisen näytön ohessa. Näyttöä erilaisista toimintamalleista on runsaasti ja tutkimuksen tulisi suuntautua implementaatio-tutkimuksiin monipuolisilla tutkimusmenetelmin. Suomessa tutkimusta tarvitaan myös uusien hyvinvointialueiden toimintojen osalta. Niihin kohdistuu monia muutospaineita synnytyspaikkojen keskittämisen ja neuvolapalvelujen järjestämisen osalta alenevan syntyvyyden ja talouspainneiden vuoksi.

Tähän lehteen on koottu kuusi tieteellistä artikkelia, joissa tarkastellaan lisääntymis-terveyteen liittyviä aiheita raskauden ehkäisystä ja suunnittelusta aina vauvaperheiden kokemuksiin tuesta ja tuen tarpeista. Ensimmäisessä artikkelissa kuvataan nuorten arviointeja raskauden ehkäisyyn liittyvästä ohjauksesta kyselyaineiston perusteella. Tulosten mukaan ohjauksen sisältöä ja asiakaslähtöisyyttä tulisi kehittää edelleen. Toisessa artikkelissa kuvataan tulehduksellista reumasairautta sairastavien pelkoja raskauden suunnittelun vaiheessa laadullisena tutkimuksena. Tuloksista välittyy tietoa, että naiset pelkäsivät mm. elämänmuutokseen sopeutumista ja raskauden suunnitteluun liittyvää vastuuta. Tiedon lisäksi naiset ja heidän perheensä tarvitsevat tukea pelkojensa käsittelyyn. Kolmannessa artikkelissa käsitellään laadullisen tutkimuksen pohjalta raskauspahoinvointia kokevien odottajien kuvauksia terveydenhuollon ammattilaisten kohtaamisista. Raskaana olevat kokivat riittämätöntä hoidonsaantia, laadultaan heikkotasoisista kohtaamis-

ta ja ammattilaisten kielteistä suhtautumista. Toisaalta myös myönteisiä kokemuksia tuotiin esille. Neljäs artikkeli raportoi FinLapset-kyselytutkimuksen pohjalta äitien imetysongelmia, tukea ja ylipäättänsä imetyksen toteutumista. Laajan kyselyn perusteella imetysongelmat ovat yleisiä. Ammattilaisten tuki ja vertaistuki toimivat imetysongelmiensa ehkäisymiseksi. Viidennessä artikkelissa esitetään koliikkivauvaperheiden kokemuksia saamastaan tuesta Vauvan koliikki koskettaa -tutkimuksen pohjalta. Vanhempien mukaan tarvitaan perheiden tarpeita hyvin tunnistavia palveluja, ohjeistuksia ja tukea. Kuudennessa artikkelissa tuotetaan tietoa 1950–1960-lukujen sairaanhoidon oppikirjojen ja sairaanhoitajalehtien antamasta kuvasta lasten polion hoitotyöstä. Tulokset valottavat poliopotilaiden hoitotyön historiaa.

Perimältään synnyttäjiä, monimuotoisia perheitä ja terveydenhuollon ammattilaisia askarruttavat edelleen samansuuntaiset asiat kuin vuosikymmenet sitten. Äitien, lasten, isien, kumppaneiden mahdollisimman optimaalinen terveys on kriittinen tekijä yhteiskunnan hyvinvoinnin ja myös talouden kannalta. Tutkimussarkaa siis riittää tulevaan niin kotimaassa kuin kansainvälisesti (Vehviläinen-Julkunen & Callister, 2017).

Katri Vehviläinen-Julkunen
professori, emerita
Itä-Suomen yliopisto,
terveystieteiden tiedekunta,
hoitotieteen laitos

LÄHTEITÄ:

- Klemetti R., Paavilainen M., Kalliolehto J., Kaarakainen M., Gissler M., Heino A., Vuorenmaa M., Raussi-Lehto E., Jouhki M.-R., Hyvönen H., & Hujala A. (2023). Äitiyshuollon integraatio sosiaali- ja terveydenhuollon integraatioissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 10/2023.
- Leppälä S. (2024). *Maternity care in Finland 2015–2016: Barriers, facilitators and outcomes for asylum seekers and refugees*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Health Sciences, 796.
- Raudasoja M. (2023). Transition to Motherhood. Childbirth experiences, psychological well-being and discourses of Childbirth and Mothering. Diss. University of Jyväskylä, Faculty of Education and Psychology. Jyväskylä University Printing House. Jyväskylä
- Vehviläinen-Julkunen K., Peni R., Lauri S., Laine T., Gup-ton A., & Beaton J. (1994). Naisten synnytysodotukset ja synnytykseen valmistautuminen: pitkittäistutkimus naisten käsityksistä synnytyskivuista, tilanteen hallinnasta ja päätöksenteosta sekä saamastaan tuesta synnytyksessä. Turun yliopiston julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja, sarja A6. Turun yliopisto.
- Vehviläinen-Julkunen, K., & Callister LC. (2017). From the Editors. *The Journal of Perinatal & Neonatal Nursing*, 31(3), 189-190.
- WHO. (2017). Progress report on the Every Woman Every Child global strategy for women's, children's and adolescents' health. <https://pmnch.who.int/news-and-events/campaigns/every-woman-every-child>